

PRESENTACIÓ

Aquest número de *Nous Horitzons* coincideix amb un moment històric per a l'esquerra transformadora a Catalunya: la fundació d'un nou espai polític ampli i plural que té el repte de construir a Catalunya una nova hegemonia política i social. El nou subjecte neix en un context de canvi d'època on una nova realitat emergeix repleta d'incerteses i de noves problemàtiques derivades dels múltiples canvis socials, demogràfics, productius, tecnològics o econòmics que estem vivint. Durant les darreres dècades hem vist com el neoliberalisme ha guanyat la batalla per l'hegemonia política, econòmica i cultural. Al seu torn, la socialdemocràcia Europea ha acabat fent seves les bases del capitalisme avançat i ha estat incapaç d'oferir respostes solvents per fer front a les desigualtats i als problemes reals de la gent comuna, que ja fa massa temps que veu empitjorar les seves condicions de vida.

En aquest escenari, l'esquerra transformadora té el repte, però també la gran oportunitat, d'oferir una sortida alternativa a la situació actual. Una sortida capaç de produir una veritable transformació social per avançar cap a una societat més justa i més igualitària. Calen respostes innovadores, factibles i creïbles que facin front a totes les crisis que vivim: la crisi ambiental global, la crisi econòmica i social, la crisi territorial i la crisi político-institucional. I és justament en aquest punt on la política del comú pot jugar un paper rellevant, doncs planteja un principi fonamental per sortir de totes aquestes crisis: més democràcia.

La política del comú, o la política d'allò comú (*la política de lo común* en castellà), situa a les persones i a la comunitat al centre de la política. Proposa instaurar una veritable democràcia que impregni totes les esferes de la societat i on la ciutadania siguem els autèntics protagonistes de la política. És a dir, la política del comú té a veure amb actuar, amb fer en comú. Com il·lustra Mara Ferreri en un dels articles d'aquest número, des d'aquesta perspectiva el comú no és un objecte o un determinat tipus de bé o de recurs, sinó que és una acció, un verb. Aquest "fer en comú", d'altra banda, es fonamenta en una sèrie de valors propis de l'esquerra alternativa. Col·laborar enlloc de competir, solidaritat enlloc d'individualisme, o contraposar el dret d'ús i d'accés enfront del dret de propietat són alguns dels principis pels que aposta la política del comú.

La política del comú adquireix una significativitat especial en el moment actual, doncs emergeix fruit de les reivindicacions ciutadanes que des del 15M reclamen una democràcia real. Al mateix temps, representa una alternativa davant la manifesta incapacitat dels poders públics per fer front als problemes reals de la gent. El comú, però, no és un concepte nou, ni en la teoria ni en la pràctica. A Catalunya les pràctiques comunals es remunten a l'Edat Mitjana, tal i com ens explica David Algarra en el primer dels articles que trobareu en la secció *Diagnòstic*. El sociòleg Christian Laval, a qui entrevistem en aquest número, posa de relleu que la política del comú és el ressorgiment d'una llarga tradició d'autogovern, que es connecta, entre d'altres, amb els primers socialistes del segle XIX o les pràctiques d'autogestió de la segona meitat del segle XX. Christian Laval, juntament amb Pierre Dardot, és autor del llibre *Común, ensayo sobre la revolución en el siglo XXI* (2014), on no només es fa una genealogia del concepte "comú" sinó que, sobretot, es desenvolupa la idea de la política del comú com una proposta política.

L'entrevista a Christian Laval ens permet dialogar entorn alguns dels grans debats sobre els comuns que trobareu al llarg d'aquest número. Uns debats que, d'altra banda, vénen de lluny. En la secció *Classic* reproduïm un article publicat per Emili Gasch a *Nous Horitzons* l'any 1977 on s'aborda la tensió entre la planificació democràtica i l'autogestió en el sí del PSUC. Els debats més recents, d'altra banda, ens permeten veure l'evolució en les teories sobre els

comuns: des de la seva concepció com a un tipus de bé amb unes propietats determinades, passant pels enfocaments neo-institucionalistes orientats a la caracterització dels règims de gestió comunal, l'aproximació des de les teories neo-marxistes en els camps de l'economia i l'ecologia política o, finalment, la concepció del comú com un principi polític que ha d'orientar una nova forma d'abordar les qüestions col·lectives i que, per tant, va més enllà de les pràctiques comunitàries aïllades i pretén constituir noves institucionalitats del comú a partir de les quals transformar i organitzar les societats contemporànies.

En Sergio Villamayor-Tomás, en Giacomo D'Alisa i en Gustavo García-López repassen en el seu article els enfocaments neoclàssic, neo-institucional i neo-marxista, tot apuntant alguns elements per a la seva renovació des de l'ecologia política. Ho fan centrant-se en la gestió comunal dels recursos naturals. A continuació, la Laia Forné i en Rubén Martínez entren de ple en la relació entre els comuns i la creació de noves institucions públic-comunitàries, un element clau de la política del comú. Tot seguit, en Mauro Castro i en Marc Martí-Costa continuen aquest debat reflexionant sobre el paper de l'Estat en aquest nou escenari i fent una aposta pel municipalisme com un espai on comunitzar allò públic. Finalment, els dos darrers articles de la secció *Diagnòstic* posen sobre la taula alguns dels grans reptes de la teoria i la pràctica dels comuns. La Mara Ferreri obre grans interrogants sobre, per una banda, la naturalesa, diversitat i inclusivitat de les comunitats que impulsen les pràctiques en comú (*commoners*); i per l'altra sobre la necessària escalabilitat dels comuns per tal de no limitar el seu potencial polític a la creació de petites illes exemplars. Per últim, Mayo Fuster aborda el debat entre l'economia col·laborativa corporativa i l'economia col·laborativa procomú, posant de manifest els riscos d'una visió corporativista i apolítica de la col·laboració i ressaltant la necessària orientació comunitària i democratitzadora de les pràctiques col·laboratives procomú.

La política del comú qüestiona la dicotomia Estat-Mercat i posar l'accent en la comunitat. Això no vol dir ni eliminar el Mercat ni molt menys negar el paper imprescindible de l'Estat per garantir béns i serveis amb caràcter universal. Així ho argumenta Dirk Holemans en la secció *Finestra Oberta*, on reproduïm un article publicat en el darrer número de la *Green European Journal*, un monogràfic sobre els comuns titulat *Finding common ground*. En aquesta mateixa línia, l'ideari del nou subjecte polític de l'esquerra transformadora a Catalunya entén la política del comú des d'una triple lògica democratitzadora: a) intervenir sobre el Mercat a través de la regulació social i ambiental, democratitzant l'economia i les empreses, b) desenvolupar un Estat garantista i no-burocràtic on la ciutadania hi tingui un paper central a través de nous mecanismes de participació, transparència i control i c) fomentar solucions comunitàries basades en l'auto-organització ciutadana a través de la cooperació.

Per acabar, en la secció *Experiències* mostrem tota una sèrie de casos i reflexions aplicades que ens fan notar que la política del comú està guanyant rellevància en múltiples camps, anant molt més enllà dels recursos d'ús comú identificats en el seu dia per la premi Nobel d'economia Elinor Ostrom. Parlem avui de comuns ambientals, comuns urbans, comuns digitals o de la ciutat com un comú. En aquesta mateixa línia, la política del comú està concebuda com una alternativa que pot orientar tot tipus de polítiques públiques. Així, en Moisès Subirana ens parla dels processos de remunicipalització i democratització de la gestió de l'aigua i de la lluita de la Plataforma Aigua és Vida, no només per tornar la gestió de l'aigua en mans públiques, sinó per garantir-ne un veritable control democràtic i ciutadà. En Lorenzo Vidal-Folch ens il·lustra amb les polítiques d'habitatge a Dinamarca, comparant l'habitatge comú i les cooperatives d'habitatge privades, dos models de producció d'habitatge amb una llarga tradició en aquest país que, a la vegada, mostren formes diferents de relacionar-se tant amb l'Estat com amb el Mercat. En Joan Subirats ens apropa a un àmbit de molta significativitat en els últims anys: els comuns digitals. Posa sobre la taula el debat sobre l'accés i l'apropiació de les dades, qüestionant la neutralitat de la tecnologia i plantejant una

alternativa col·laborativa i democràtica enfront les experiències de les *smart cities*. La Iolanda Bianchi ens relata el cas de la nau industrial ocupada entre els anys 2011 i 2013 per la comunitat subsahariana al Poblenou, i fa una anàlisi crítica del paper de l'Ajuntament en la gestió d'aquesta iniciativa d'autogestió vinculada al reciclatge de la ferralla. L'Oriol Beltran i l'Ismael Vaccaro ens remunten a les històriques pràctiques de gestió comunal de boscos i pastures a les muntanyes pirinenques, identificant-ne fortaleces i debilitats. I, per últim, en Perfecto Alonso repassa l'estat del cooperativisme a Catalunya i n'identifica els grans reptes de futur.

Amb tot, aquest monogràfic pretén aportar diferents visions i exemplificacions sobre una nova forma d'entendre l'abordatge dels problemes col·lectius en el moment actual. Enfront les insuficiències d'un Estat que, massa sovint, s'alia amb el Mercat per satisfer interessos privats; la política del comú emergeix com un principi polític en defensa de la col·lectivitat, una alternativa que té per objectiu recuperar allò públic i situar-ho sota un veritable control ciutadà. Una alternativa, però, que no està exempta d'importants debats, als quals esperem poder contribuir a través d'aquest número.

Marc Parés

*Director de la revista Nous Horitzons
i coordinador del número.*